Any I. 30 - maig - 1936 N.º 22.

CURIOSITATS DE CATALUNYA

(setmanal)

Redacció i Administració:

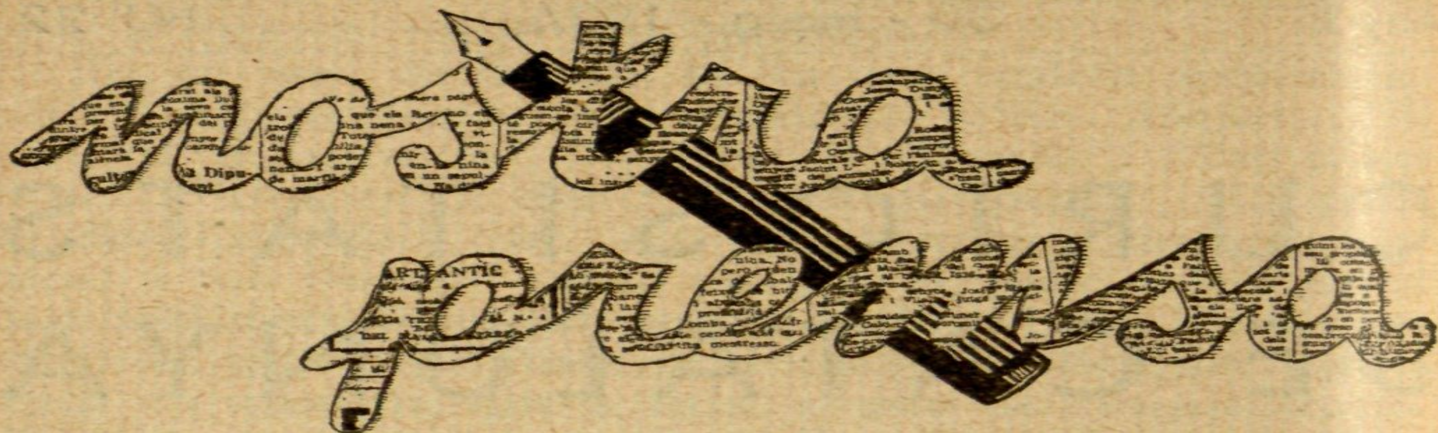
Barcelona. - Riera Alta, 61

PREU:

Número corrent . . . . 20 cèntims.
Número atrassat . . . . 30 »
Subscripció anual . . . . 10 pessetes.

SUMARI

Assaig d'història del periodisme

SABEM per Haitin, "*Bibliographie historique et critique de la presse periodique française*", que Anvers (1605), fou, o sembla ésser, la cuna del periodisme en la forma avui dia usual; segueix l'exemple Alemanya, que en 1616 publicava a Francfort una *Gaceta* setmanal; Anglaterra, en 1619; França, en 1631, i altres nacions, com Dinamarca, Suïssa, Itàlia, etc., tingueren, bastants anys després, els seus fulls periodístics.

A Espanya, la història de la "Gaceta de Madrid", escrita por Aurelià Fernàndez-Guerra, en "Los periódicos madrileños" (1876), cita varis papers en foli curiosos i rars, que circulaven molt abans que la "Gaceta".

A Catalunya, alguns creuen ésser "Diario de Barcelona" el periòdic més antic. Això és cert en quant als que es publiquen actualment, però no en quant a primer periòdic, editat a la nostra terra.

Per aclarir aquest dubte, i manifestar antecedents de l'assumpte periodístic en qüestió, direm quelcom per a il·lustració dels lectors de CURIOSITATS DE CATALUNYA.

Si consultem el "Butlletí de la Federació de la Premsa Catalano-Balear", número 7, maig 1935, que insereix una llista de publicacions barcelonines, recopilades pel nostre amic Joan Torrent, en la qual s'enumeren, per ordre d'antiguitat —no de duració—, els periòdics que han vist la llum a Barcelona, constatarem l'equivocació en què estan els que allò creuen. En efecte, s'esmenten com a publicats durant l'any 1641, cinc periòdics; després continuen els altres anys; en arribar al 1792, data de l'aparició de "Diario de Barcelona", s'han consignat ja 17 títols de periòdics publicats abans d'aquest. Resulta, segons l'esmentada llista, que és el 18, per ordre cronològic, i això que no és completa, doncs tenim a la nostra col·lecció de premsa altres publicacions, per exemple: "Mercurio

Veloz y Verídico de noticias venidas a Barcelona", del 1706; "Gazeta de Barcelona", del 1757; "El Duende Especulativo", del 1761, i "Diario Curioso, histórico, erudito, comercial, civil y económico", del 1773 —no hi ha que confondre'l amb l'altre de l'any 1762— que no consten a la susdita relació.

Nosaltres podem oferir com a precursor del periodisme una "Còpia de les noves de Itàlia per letres de Genova", de 9 de juny de 1557, i segons nota facilitada pel

Núm. 1

DIARIO DE BARCELONA.

Del Lunes 1 de Octubre de 1792.

SAN REMIGIO, OBISPO Y CONFESOR.

Está la Indulgencia de las Quarenta Horas en la Iglesia de los Angeles, de Religiosas de Santo Domingo.

FERIA.

Mañana 2 hay Feria en Alforge Diumenge y Brafim.

Afecciones Astronomicas de hoy.

El 15 de la Luna menguante. Sale á las 6 hor. con 41 min. y 10 seg. del anochecer, se pone á las 7 hor. con 59 min. y 18 seg. de mañana 11 y esta en los 23 grad. 2 min. y 7 seg. de Aries. Sale el Sol á las 6 hor. con 10 min.: se oculta á las 5 hor. con 50 min.; y está en los 8 grad. 57 min. y 30 seg. de Libra. Debe señalar el relox al mediodia las 11 hor con 49 min. y 51 seg. La Equacion mengua 18 seg. en 24 horas; y el Equinoccio dista del Sol 11 hor. con 27 min. y 5 seg. Hoy celebra la *Luna aspecto de conjuncion con el Planeta Saturno á las 22 horas con* 53 min.

AFICCIONES METEOROLOGICAS DE ANTES DE AYER.

Epoca del dia.	Termometro	Barometro	Vientos y Atmosfer.
A las 6 de la mañ.	15 grad. 9	28 pulg. 01	S. S. O. Nubes.
A las 2 de la tard.	17 9	27 : 10 8	S. Nub. des. cub. llu.
A las 11 de la noc.	17	27 9	S. foert. entrecub. llu.
Calor medio.	16 9	27 . . 10 6	Elevacion media.

EL EDITOR DEL DIARIO A LA CIUDAD DE BARCELONA.

Cuna siempre gloriosa
De Heroes y Sábios, donde se han criado
Letras, virtud, honor acrisolado,
Artes, valor, nobleza victoriosa,

Díg-

Facsímil del núm. 1.

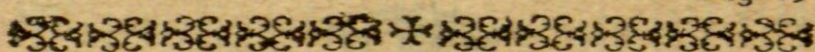
senyor Romà Canivell i Buxó, a 25 de juliol del 1624 va aparèixer a Barcelona un dels plecs de periodisme primitiu, amb el títol següent: "Nueva y verdadera regozijada para los christianos trayda de Levante a los 25 de Julio de 1624, de una famosisima presa que a los 13 de dicho mes an hecho 17 galeras de Sicilia y Napoles y tres de Malteses yendo en busca de las galeras de Biserta y de Argel". Però el primer periòdic català és un fascicle publicat per Jaume Romeu, en 1641. Duia el títol de "Gazeta" i era una imitació de les que apareixien, en aquell temps, a França.

Ara bé, hem de confessar que es considera com a primer periòdic publicat en català, el que sortí l'any 1843,

amb el nom de "Lo Verdader Catalá" i que solament en sortiren 6 números; els anteriors no estaven escrits en llengua vernacla.

Remarquem que fins ara, sempre hem parlat de periòdics, no de diaris, perquè el primer dels diaris apareguts a Barcelona i a Catalunya, fou el "Diario Curioso, Histórico, Erudito, Comercial, Público y Económico" que sortia de la impremta d'Onofre Martí, situada al carrer de Sant Pere més baix. El nom, potser massa llarg. Això

Pag. 19

EL DUENDE
ESPECULATIVO.
NUM. II.

Decet affectus animi, neque se nimium erigere, nec subjacere serviliter.

Cic. de Finib.

MODA EN LA CONDUCTA DE LOS HOMBRES.

EN el comercio de las gentes intervienen cosas tan extravagantes, e irregulares, que para dissimularlas, ò no verlas en la conducta de los hombres, es menester tener la misma especie de irregularidad, y extravagancia, ò bien dexarse dirigir como Discipulo de la Moda, y obedecerla en un todo. A la Moda ofrece incienso la mayor parte de los hombres; y si no engañan los sentidos, parece, que exerce jurisdiccion, no solo sobre el modo de usar las cosas que son de su competencia, sino tambien sobre la misma vida del hombre. Las cadenas de la Moda, que arrastran al cuerpo, tienen igualmente apresadas nuestras costumbres. La mesa, el vestido, las diversiones, las ocupaciones, el descanso, &c. todo està sujeto a esta Reyna vana, y Hechicera. Ella tiene encarcelado al entendimiento, dementado el arbitrio, sometido el discurso, y à su disposicion, y orden todas las cosas, que conocen al Alma por principio. La mas inaguantable necedad, imaginada allà en el vacio de un mal complexionado celebro, y

B pre-

Facsímil del núm. 2.

féu que en aquell temps, abreujant, hom l'anomenés "El Curioso y Erudito". El primer número d'aquest diari aparegué el 7 de gener de 1762. No va tenir més enllà d'un any d'existència.

Es cert que durant el setge de Barcelona per les tropes de Felip V, en 1713, sortí un periòdic, que, malgrat anomenar-se "Diario del sitio y defensa de Barcelona", nó es publicava diàriament, havent-ne sortit 42 números: el primer a 31 de juliol del 1713, i el darrer a 23 d'agost del 1714.

"Diario de Barcelona", corresponent a 16 d'octubre del 1892, en ressenyar el seu origen, copia l'autorització concedida pel Rei d'Espanya, per a publicar a Barcelona el susdit diari, de quin document esmentarem aquest paràgraf: "El Rey = Por cuanto, por Dn. Pedro Pablo Uson,

se me hizo presente, ser útil, el establecimiento de un diario en la ciudad de Barcelona, a imitación de el de Valencia, y de la mi Corte... Dado en Aranjuez, a 6 de abril de 1792". Efectivament, el dia primer d'octubre d'aquell any, va aparèixer "Diario de Barcelona".

Resulta, doncs, que el precursor del periodisme a Catalunya va ésser "Còpia de les noves de Itàlia per letres de Gènova", en 1557; el primer periòdic "Copia de una Gaceta enviada de Francia...", en 1641; el primer diari

MERCVRIO VELOZ, Y VERIDICO DE NOTICIAS, VENIDAS à Barcelona dia 16. de Iulio por el Correo de Zaragoza, que son las siguientes.

VIENA 12 *de Iunio* 1706

HA sido grande el festivo alborozo, que se ha tenido en esta Corte, con las noticias que han traido los Expressos, que de Cathaluña, Olanda, Flandes, é Ingalaterra aportaron à ella en quatro dias consecutivos. Vnos dirigidos à la Señora Empetatriz Madre, otros à sus Magestades Imperiales, y otros à diversos Consejos, y Principes, con las noticias de los felicissimos sucessos de las Armas Aliadas sobre Barcelona, y otras partes, que celebraron en esta Corte con singulares festivas demonstraciones sus Magestades, assistiendo en San Estevan, donde colocaron seis Vanderas, que las llevò el Baron de Ques de la Batalla de Flandes, y se cantò el *Te Deum*, con varias salvas de Artilleria, diferentes fuegos, y fiestas, con vn Octavario de rogativas à nuestra Señora del Socorro, por el aumento, y felicidad de las Armas Aliadas. Ajustado yà esta Corte con los Malcontentos de Vngria, ha determinado el Señor Emperador hazer la Campaña personalmente en el Rin, con las Tropas que su Mag. Cesarea tenia ocupadas en la Vngria, y Transilvania, y con las numerosissimas reclutas, que dispuso esta Corte, que van marchando àzia el Rin, à donde suponen se juntarán mas de cien mil combatientes con todas las prevenciones suficientes para el sitio de la fortissima Plaça de Argentina, cuyo Presidio tambien se supone muy numeroso, y de nuevo reclutado por los Franceses, con el cuydado, que pide vna Plaça de tanta consequencia; pero sin embargo en esta Corte se tiene por cierta la Victoria, assistiendo à ella personalmente la Magestad Cesarea, aunque algunos dudan de su partida, por suponerlo con las ocurrentes precisas ocupaciones de otras dependencias.

LONDRES 25. *de Iunio*

Saliò destos Puertos en dias 18. 20. y 21. de Mayo la gran numerosa Armada Inglesa, y Olandesa, y aviendo llegado de Barcelona à esta Corte dos *Expressos à la Reyna nuestra Señora, con las felizes noticias de aver llegado* las dos Esquadras con los socorros de su M. B. a tan buen tiempo, que se logrò el mayor triunfo de las Armas Aliadas, como de las Enemigas la huida mas afrentosa que se ha visto? Han regozijado mucho estas noticias, con todas las demonstraciones de jubilo, y alegria. Se diò luego orden de que partiesse vn troço de Armada, que estava aprestada en Purt Vellissa, para mayor aumento de la otra. La Diputacion de Cathaluña, Ciudad, y Braço Militar pedian à su M. B. que añadiesse al numero ofrecido de 50. Navios para seguridad de los Puertos de España veinte mas, para componer el numero de 70. lo que su Mag. Britanica, no solo avia ofrecido, si tambien todas sus Arma-

A e-

Facsímil, any 1706.

"Diario Curioso, Histórico, Erudito, Comercial, Público y Económico", en 1762; el primer periòdic escrit en català, "Lo Verdader Català", en 1843; i que el diari més antic dels que es publiquen a Catalunya "Diario de Barcelona", en 1792.

Nosaltres manifestem tot el que sabem; això no vol dir que no hi hagi més dades aclaratòries i complementàries que podem ignorar: aquest és el motiu pel qual sol·licitem el concurs de tots els amants del periodisme, a fi d'investigar degudament llur història, per haver vist explicacions respecte a aquest assumpte, quelcom confuses i àdhuc contradictòries. Agrairem moltíssim als qui ens vulguin ajudar en nostra tasca, trametent-nos les notes que posseeixin a CURIOSITATS DE CATALUNYA, perquè entre tots es fa tot.

JOAQUIM ALVAREZ CALVO.

Almogàvers

I

No és pas el nostre propòsit exposar aquí la famosíssima expedició dels almogàvers a Orient, amb tota cura de dades. Lluís Nicolau d'Olwer ens ho descriu minuciosament en la seva obra "L'expansió de Catalunya en la Mediterrània Oriental", i més senzillament ens ho explica Rovira i Virgili en la seva "Història de Catalunya" (tria d'episodis).

Però, no ens podem sotstreure a l'encís de donar a conèixer dos grans fets històrics dels almogàvers: un d'ells és la ja coneguda expedició a Orient, i, per tant, l'abreujarem molt. L'altre no és ja tan divulgat i ens hi extendrem més: es tracta de la Campana d'Osca, fet que registra la Història d'Espanya... si bé no sabem amb quina autoritat obliden els cronistes castellans la intervenció catalana en aquell fet històric...

Abans de tot, però, recordarem el símbol dels almogàvers. A Orient es cridava: —"Sant Jordi! desperta ferres!", i a Mont Aragó, més enllà de l'Ebre, eixia el crit de: —"Via sús, via sús, desperta ferres!" Es pot

apreciar que el "desperta ferres!" era, doncs, el crit diguem-ne nacional dels almogàvers, d'origen netament català.

Almogàvers a Orient

L'expedició almogàver a Orient ha arribat a nosaltres per les narracions d'En Ramon Muntaner, de l'Empordà, i dels grecs Pachymeras i Gregoras.

La Companyia Catalana salpà del port de Messina a l'estiu de 1302, tocà Malvesia i arribà a Constantinoble el mes de setembre.

L'expedició era composta de 39 naus, 1500 cavallers, 4000 almogàvers i 1000 d'altres peons, mullers, amigues i infants; la comandava en Roger de Flor, antic frare de l'Orde del Temple.

A la primavera del 1304 arriben a la illa de Xiu dues galeres, 200 cavallers i 1000 almogàvers, comandats per Bernat de Rocafort.

En octubre de 1304 arriben a Màditos 9 galeres catalanes, 300 cavallers i 1000 almogàvers, comandats per Berenguer d'Entença.

No donarem ara detalls de les conquestes dels almogàvers ni de llurs aventures. Tan sols remarcarem que a primers d'abril de 1305, a Andrinòpolis fou assassinat Roger de Flor, als 37 anys d'edat. Tots els almogàvers que Roger portava com guàrdia personal foren morts, excepte *"e d'aquells tres la un era Ramón Alquer, fill d'En Gilabert Alquer, cavaller de Catalunya nadiu de Castelló d'Empúries; e l'altre un fill de cavaller de Catalunya per nom Gullem de Tous; e l'altre Berenguer de Rondor qui era de Llobregat"* (sic) (*).

Poc després fou assassinat l'almirall Ferran d'Aunés, i empresonat Berenguer d'Entença.

Bernat de Rocafort és nomenat Cap de la Companyia Catalana. Els almogàvers desfondren els vaixells i per dos anys la península de Gal·lípoli és un estat català independent. Es hissada la senyera de Sant Pere a la torre

* Recordem als llegidors el que diem en el nostre article «El cor de Catalunya», on parlem del poema d'En Rubió i Ors «Rondor de Llobregat», premiat en el certamen literari de Barcelona, en 1841.

mestra de Gal·lípoli, i a la batalla duen els almogàvers les senyeres de Sant Jordi, de Catalunya i de Sicília.

Berenguer d'Entença retorna del captiveri i és assassinat en 1307; és assassinat pels mateixos almogàvers que tant l'estimaven. (En una lluita interior, Esbert de Rocafort, germà d'En Bernat, i Dalmau Sant Martí, oncle de l'anterior, són els que el maten sense conèixer-lo... o potser coneixent-lo massa!).

Més tard, Esbert i Bernat de Rocafort són empresonats pels caps de la Companyia, lliurats a Nàpols, tancats... i moren de fam i de set.

En mig de tot aquest enrenou, i de 1302 a 1310, els almogàvers foren el terror d'Orient. Batalles guanyades, saqueigs, llogarrets i viles passades a sang i foc... llegint les aventures dels almogàvers a Orient talment sembla assistim a aquelles històriques "ràzzies" que Gogol ens descriu en la seva obra "Tarass Bulba", amb els cosacs zaparagas.

Ja hem dit que no ens endinsaríem gaire en aquest capítol. L'expedició de la Companyia Catalana a Orient és prou coneguda per anar-la descrivint aquí.

Finirem, doncs, aquesta part, amb una breu descripció que fa Muntaner, dels almogàvers.

Els almogàvers —diu— anaven vestits només de gonella, calces de cuiro i portaven avarques. Sense arnès defensiu de cap mena, anaven armats d'una llança, dos dards i el temible "*coltell catalanesc. Són els ballesters catalans, los pus sobirans ballesters del món*" (sic).

RAMON BOTEY I OROBITG.

AFORISMES I PROVERBIS

Qui cua ha de palla, té por de foc.
Barca parada no guanya nòlits.
Paciència plora en el començament i riu a la fi.
Pactes rompen lleis.
Ço que hom no ha de pagar no és car.
No totes les pagues cauen per Sant Joan, que algunes cauen per Nadal.
Músic pagat no fa bon so.
El bon pagador, de lo dels altres és senyor.

Una tarda a l'Odeon

(*Acabament*)

En l'espai d'un o dos dies, Piquet enllestia una d'aquestes obres de circumstàncies, donant-se el cas que moltes vegades, la feia assajar sense el darrer acte, esperant solucionar l'obra en un o altre sentit, segons la successió de fets que anaven portant els diaris. Gràcies a aquest procediment, el públic de l'Odeon podia veure al viu, en les taules, l'endemà mateix dels fets, el que tot just relatava la premsa.

Això sí, passés el que passés, en els seus drames no hi podia mancar la mort del traïdor; el seu públic ho reclamava, ho exigia i no hauria tolerat que se li negués aquest gust. Ho exigia a tal extrem que, en el "Carlos II el Hechizado", quan maten l'odiós personatge Froilan, havien de repetir l'escena, havien de matar-lo dues vegades, per temor que amb una no quedés prou mort.

L'actor Virgili, insubstituïble en els clàssics traïdors de melodrama, segons confessió pròpia, en l'espai de mig any a l'Odeon varen matar-lo setanta-dues vegades... També deia, assenyalant les esquerdes i bonys de l'empostissat de l'escenari: —Veieu?, tot això són senyals de caigudes meves! Val a dir que les caigudes d'En Virgili donaren molt que dir en aquell temps, i que han esdevingut llegendàries entre la nostra gent de teatre.

En Piquet tenia pensades que el feien molt agradós i popular. Per la diada de Sant Josep, a més del drama de consuetud, es representava la comèdia en dos actes "Josep, Pep i companyia, o la festa dels fusters", donant en aquell moment entrada franca a totes les Pepetes i Josepets que es presentaven.

—Els hi feia ensenyar la cèdula? —diran vostès? —No cal. Ell mateix, quan no era sord, o per mitjà del porter quan ho era, preguntava: —Com te dius tu, Josep? Passa avant.

—Aquest noi també se'n diu.

—Oi que no, que es diu Ignasi —feia un altre xicot que li volia mal.

—Tu et dius Ignasi! Fora. No pots entrar.

—Oh, és que el pare se'n diu de Josep i és fuster.

—Es veritat, això?

—Sí senyor, sí; i la mare ven cigrons al mercat de Sant Josep.

—Essent així... apa, cap a dins.

El diumenge de carnaval també deixava entrar de franc a tots els que es presentaven disfressats. La major part dels concurrents hi anaven vestits de moro, que era el trajo més fàcil d'arranjar: unes calces amples, un gipó vermell, una tovallola al cap a tall de turbant, amb una mitja lluna de cartró argentat i una barba pintada amb un tap de suro cremat... i cap a l'Odeon falta gent. La sala semblava aleshores un mercat africà.

Quin temps aquell! Jo hi havia anat, a l'Odeon, dient-me Josep!... Jo hi havia entrat vestit de moro!...

En el repertori d'En Piquet hi figuren els títols més adients per a atreure el públic en les diades assenyalades; així hi tenim: "Don Juan Tenorio, segunda parte", "La infància de Jesucrist", "La perla de Barcelona o la Reina de les Mercès", "L'enterro del carnaval", "Josep, Pep i companyia", "El gall de la Passió", "El dia dels morts". De títols melodramàtics no en manquen pas: "La venganza de Romeo", "La viuda de Serrallonga", "Mala hija y la madre desventurada", "La hija de un sereno de París", "El hijo del verdugo de Londres", "De tejedor a millonario", "La monja sangrienta": en total, com ja hem dit, uns 150 títols.

Mes, tornem a la sala d'espectacles, que ja han donat tres tocs de campana i es va a començar el fi de la festa: "Dos llençols i un vestit negre", comèdia en la que els actors hi feien gran gresca, i que arribà a 72 representacions.

En tornar a la sala, l'orquestra que amenitza els entreactes encara sona. Aquells músics els hi costava molt posar-se d'acord, però quan ho aconseguien, encara els hi costava molt més aturar-se. Això feia que gairebé sempre, en aixecar-se el teló, els instruments sonessin encara.

Per fi, ha callat l'orquestra i es representa la comèdia de riure, com ells deien. L'esclat de rialles i els crits de joia no deixen pas oir ni la meitat de les paraules. Però, què hi fa, si l'acció de l'obra i els gestos dels come-

dints ho expliquen tot!... I la comèdia s'acaba restant tothom plenament satisfet.

I així una tarda, i una altra tarda, l'Odeon d'En Piquet funcionà durant 15 anys consecutius.

A començaments de l'any 1887 es tancà el teatre. En Piquet posà un anunci als diaris expressant que venia el mobiliari, la *guardarropia*, els decorats, etc., i es retirà a Sarrià, el seu poble nadiu, amb una bona fortuna, fruit del seu treball bregant entre comèdies i comediants i sobretot amb aquell públic tan seu, tan típicament barceloní per la forma exterior, però tan semblant, en el fons, a aquell altre públic de la Porte de Saint Martin, de París, i a tots els públics de melodrama d'arreu del món.

* * *

Els temps han canviat. I si bé els sentiments i valors morals que posava en joc el melodrama són eterns, perquè són humans, avui es manifesten en el teatre a través de noves formes, i els públics reaccionen distintament que abans. L'espectacle pintoresc de l'Odeon ja no existeix, és una cosa llunyana. Per això us deia en començar que l'Odeon se m'apareixia com un vell gravat, com una antiga litografia de tintes amorosides per la pàtina del temps...

LLUÍS MILLÀ.

UNA LOCUCIO POPULAR

«*Ves a cobrar a can Blanxart*»

L'antiga casa de comerç de Girona que s'anomenava de Torrellas i Blanxart, fou un establiment que gaudí sempre de fama i crèdit, a la qual cosa va contribuir molt l'haver estat sucursal o comissió del Banc Nacional de Sant Carles i després de Sant Ferran.

El nostre modisme, que s'usa en sentit irònic, ve a significar o a dir a la persona a qui es dirigeix: "El teu crèdit serà pagat puntual i religiosament com acostuma a fer-ho la citada casa"; i el sentit vertader equival a dir: "com la casa de Blanxart, on hi ha fons i crèdit, no et doni el diner, ja pots donar-lo per completament perdut". En el mateix sentit s'usa a Barcelona: "Ves a cobrar-ho a la Ceca", o casa de la moneda.

ENRIC CLAUDI GIRBAL.

La gata i el belitre

De la gata i el belitre
jo us diré lo que ha passat,
s'ha perdut alguna cosa
no sé qui l'haurà trobat.
Si haurà sigut el ca
o la nyigo, nyigo, nyigo.
Si haurà sigut el ca
aquell que l'haurà trobat.

Ja en respon una velleta,
penso que haurà estat el ca,
jo la gata no l'he vista
ni sentida miolar
que si la puc atrapar
a la nyigo, nyigo, nyigo,
que si la puc atrapar
ja me la pagarà.

Dones, bé estareu contentes
ara que el ca se n'ha anat,
atipareu bé la gata
que estigui grassa aviat;
li donareu pa torrat
a la nyigo, nyigo, nyigo,
li donareu pa torrat
i amb oli ben sucat.

Faci fred o plogui o nevi
al defora em fan anar,

sense llit, sense sopar,
a la nyigo, nyigo, nyigo,
sense llit, sense sopar,
mal ofici és el de ca.

Som anat a la perera,
som estat afortunat,
no he menjat sinó una pera
i m'han ben codolejat.
Diuen que em volen matar,
a la nyigo, nyigo, nyigo,
diuen que em volen matar,
mal ofici és el de ca.

Ara ve la primavera
que regnarà la guineu,
i llavores bé ho veureu
que la nyigo, nyigo, nyigo,
i llavores bé ho veureu
si els cans tenen un bon preu.

Alegret

De la ga - ta i el be - li - tre jo us di-
ré lo que ha pas - sat. S'ha per - dut al - gu - na co - sa no sé
qui l'hau - rà tro - bat. Si hau - rà si - gut el ca *o la*
nyi go nyi - go nyi - go si hau - rà si - gut el ca a - quell
qui l'hau - rà tro - bat.

(De «Cançons de tot arreu», per Mn. F. Baldelló, 1936).

El sometent del Bruc.

FETS HISTORICS

—

La batalla del Bruc

Un dels fets importants que registra la història, és la gesta heroica d'uns quants homes, mal equipats i municionats, que feren front a un nombrós exèrcit invasor, vencedor fins aleshores d'altres països d'Europa, fent-los recular i apoderant-se de bastant material de guerra. Ens referim a la batalla del Bruc, de la qual en fem l'explicació.

Estaven en lluita els catalans contra els francesos, per l'ambició del seu emperador Napoleó Bonaparte, de voler afegir un reialme més al seu imperi i fer-se dominador de Catalunya.

Assabentats els manresans, el 6 de juny del 1808, que una divisió francesa sortida de Barcelona el dia 4 del mateix mes, al comanament del general Schwartz, marxava cap a Manresa, amb la intenció molt probable de voler castigar l'osadia d'haver cremat els manresans a la plaça Major, un carro que portava paper segellat fran-

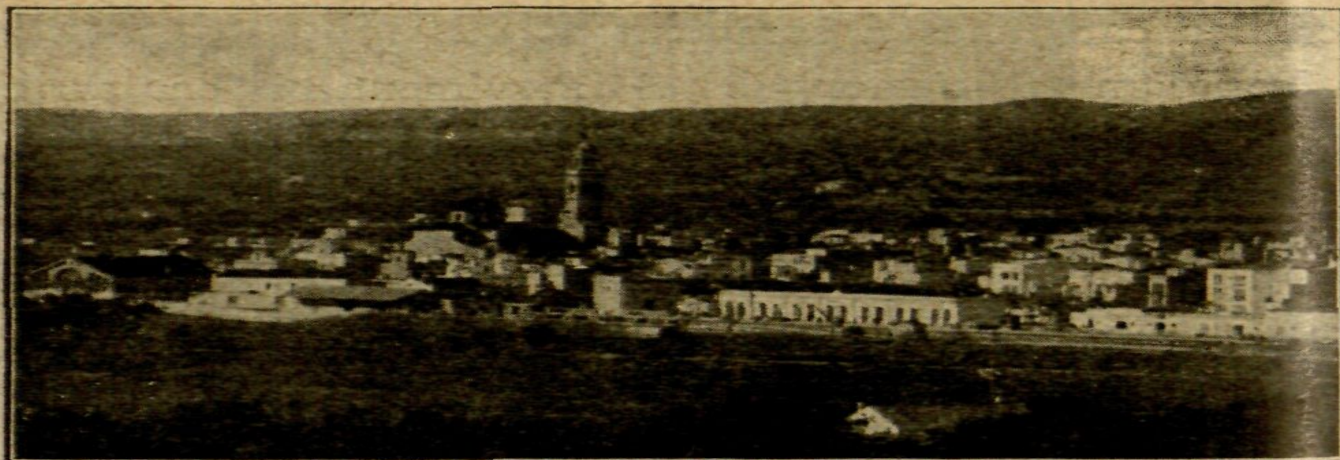
cès, es posaren de seguida en peu de guerra, i feren tocar les campanes a sometent.

Ràpidament s'estengué el moviment, i en arribar l'exèrcit francès al peu de la muntanya de Montserrat, a les glorioses altures del Bruc, que és on es trobaven reunits els sometents d'Igualada i de Manresa armats amb destrals, aixades, escopetes i trabucs, des d'una pineda espessa varen rompre el foc contra els francesos. Refets de la sorpresa, embestiren pels penyalars contra els catalans, que es disputaven pam a pam el terreny, fins que acudiren a ajudar-los els sometents de Sallent i Sampedor, junt amb un noi que portava un timbal, però que el sabia tocar amb tanta afició, que els francesos haurien volgut despendre's d'ell, perquè amb els seus redoblants, repetits pel ressò que fa el terreny, feren creure a l'enemic que s'apropava un gran reforç de tropa, desconcertant-los de tal manera, que deixaren abandonat un canó, que els catalans arreplegaren a la Riera de Cabrera; i enardits per aquest triomf atacaren els nostres amb més coratge als francesos i obligaren al general Schwartz la seva retirada a Esparreguera. Aquesta fou una de les causes principals de la derrota dels francesos, mercès a l'eixerit noi Emili Llusà, heroi d'aquella jornada.

Aleshores el general Duchesne, veient la desfeta del seu exèrcit, ordenà la sortida d'una segona expedició manada pel general Chabràn, que tampoc fou més afortunada que la del seu company, puix en arribant a Tarragona, es veié en el cas de retrocedir, trobant forta resistència al Vendrell i a l'Arbós, essent desfeta la seva columna pels sometents de Manresa i de Lleida, comanats pel que fou l'ànima del segon moviment, don Joan Baguet, escrivà de la Ciutat del Sol.

Aquesta segona victòria tingué lloc el dia 14 de juny del 1808, o sia vuit dies després de la jornada heroica del timbaler de Bruc.

J. C.

El Vendrell. - Vista general.

Vendrell

AQUESTA vila pertany a la província de Tarragona, distant 29 Km. de la capital. Comunica amb aquesta per immillorable carretera, ferrocarril de la Companyia de M.S.A. i un bon servei d'autoòmnibus a diari.

Es situa a la comarca d'El Baix Penedès, de la qual n'és centre; celebra setmanalment un mercat (diumenge), essent molt concorregut pels camperols de la contrada.

La seva producció consisteix en blat, oli, garrofes, vi i llegums; té vàries fàbriques de rectificació d'alcohols, les quals constitueixen part de la riquesa vilatana; ja ho diu la dita: "Vendrell, fas olor de garrofes i de vi novell", i a més, un altre ja també molt conegut: "Al Vendrell venen vi bo i barato i se'l beuen en bot".

Està situat prop la mar, a 3 Km. de Sant Vicenç dels Calders, lloc on està emplaçada la formosa Estació de M.S.A. de gran trànsit durant dia i nit; a 4 Km. hi ha Sant Salvador, lloc d'estiueig, i antic port vendrellenc.

Es troba rodejat de muntanyes; mereixen especial esment les de Montagut i El Montmell, degut a les seves alçàries, veient-se molt concorregudes durant el temps de caça, per ésser allí molt abundant; també són concorregudes pels excursionistes, degut a les coves i avencs que s'hi troben emplaçades.

La població és d'uns 5.000 habitants; té Hospital fundat en 1880; actualment és portat per Germanes de la Caritat. Els carrers són rectes, llargs i espaiosos i una llarga rambla anomenada Passeig del 4 de març.

Ultra la platja de Sant Salvador, el Municipi del Vendrell posseeix la platja de Comarruga, on s'hi troba un

excel·lent Balneari amb galeries de banys i dutxes medicinals, a·més de la seva xamosa platja; degut a la concurrència que s'hi aglomera en els dies calurosos de l'estiu, s'està procedint a una gran obra d'arranjament i embelliment.

Compta amb diverses escoles nacionals i particulars, varis establiments bancaris, locals d'esbarjo, Centre Industrial, Cooperativa de consum, centres polítics, orfeons i un magnífic camp d'esports.

Mereix també menció especial l'església parroquial,

L'àngel del cim del campanar.

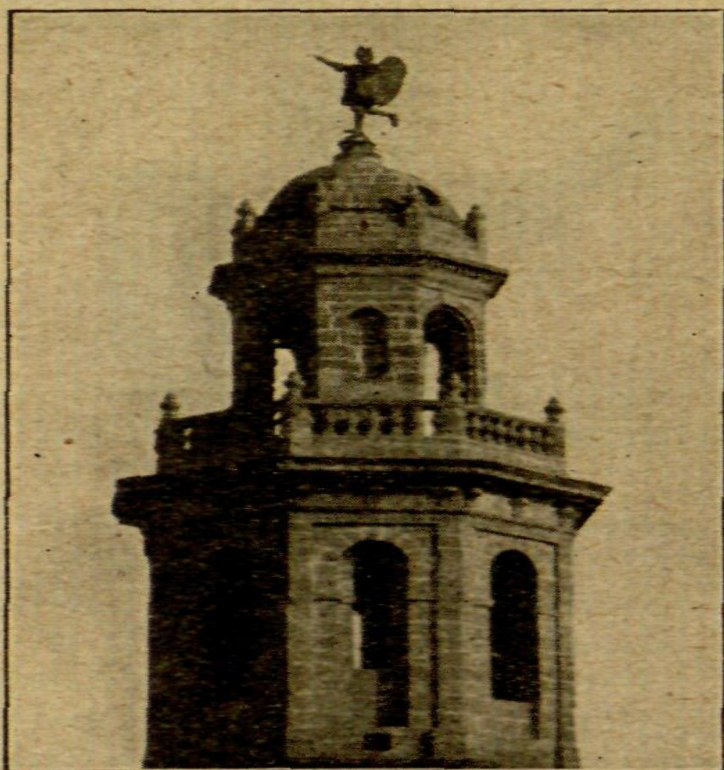
espaiosa i de construcció sòlida i severa, la qual, junt amb el seu campanar projectat per Joan-Antoni Rovira, de Tarragona, en l'any 1769 i el famós Angel al cim, embelleixen la vida.

Un xic d'història vendrellenca:

Sembla probable que l'origen de Vendrell, tenint en compte la seva proximitat al famós "Arc de Barà", fou una "vila" o "pagus" romà, però la història coneguda no comença fins a la restauració cristiana, quan el seu territori fou cedit al monestir de Sant Cugat del Vallès, qui va establir a la comarca una granja que, a mitjans del segle IV, comptava ja 66 focs. Al segle V es nomena ja la vila en una convocatòria de Joan II, durant la seva guerra amb els catalans. Més endavant i sens dubte per passar per Vendrell un dels camins reials que portaven a Barcelona, la vila fou punt de parada dels cònsols i prohoms

de Tarragona, que sortien a rebre el rei o el virrei quan venia de Barcelona i abans d'entrar a la vegueria del camp de Tarragona. Durant la guerra dels Segadors, Vendrell es va mantenir en el vassallatge de Felip IV sota la direcció de la família Morenés, natural de la vila, i en la guerra de successió tampoc va seguir a la resta de Catalunya en fer-se partidària de l'Arxiduc d'Austria.

En la primera guerra civil, els habitants de Vendrell (1838) resistiren a les forces carlistes acabdillades per Manuel Ibanyes, anomenat "El llarg de Copons", però

El campanar renovat.

en la que va seguir al destronament d'Isabel II, els partidaris de don Carlos VII varen entrar a la població (4 de març de 1874). En commemoració dels que hi moriren en aquesta ocasió, es celebra anyalment una festa cívica.

Entre els fills il·lustres de Vendrell s'hi troba el violoncelista de fama mundial, Pau Casals; en Jaume Carner, ex-ministre de Finances, i J. Ramón, notari estudiós i escudrinyador de les gestes d'aquesta vila.

UN VENDRELLENC.

Biblioteca del Centre de Lectura, de Reus.

Centre de Lectura, de Reus

AQUESTA institució de cultura reusenca, fou fundada en 1859 per un grup de joves presidits per l'il·lustre reusenc, En Josep Güell i Mercader. Poc es podien pensar, els seus fundadors, que el seu Centre tan humil —puix que fins el conserge feia el treball sense cap retribució— es vegés instal·lat en l'actual magnífic palau construït exprofés per a joia de la ciutat de Reus i de Catalunya, mercès a l'esplendidesa d'un vell soci que quan li somrigué la fortuna convertí en realitat el seu ideal somniat antany.

Aquesta elogiable entitat està situada en el carrer Major, en què es destaca per la seva magnífica façana del tot bella i adornada amb simbòliques figures.

El seu interior està distribuït en un sens fi de dependències, de les quals cal destacar les següents: el Teatre Bartrina, decorat magníficament; el vestíbul, amb columnata jònica i marbres; l'escala d'honor, tota de marbre i d'una gran bellesa; l'hall, amb un magnífic dors d'en Gargallo; la Biblioteca contenint uns 36.000 volums, amb

diversos manuscrits, incunables, etc.; la sala d'exposicions, on es succeeixen les manifestacions d'art; la secretaria; el saló de converses, amb magnífics quadros d'En Mir, Galofre, Güell, etc.; la presidència, en la qual es guarda un autògraf de Pau Claris; la sala de conferències, tota ella ornada de quadros de diversos artistes pictòrics; diferents sales per les juntes seccionals, cada una d'elles petit museu; el museu, on es poden contemplar coses força interessants; diverses sales destinades a escoles de mecanografia, idiomes, labors, etc.; el cafè; el bonic jardí, etc.

La vida cultural que ve desenvolupant el Centre, és enorme; i per la seva tribuna hi passen les més destacades personalitats de Catalunya i d'Espanya.

Pels reusencs, ésser soci del Centre de Lectura, n'és un honor, motiu que fa que molts centenars de noms nodreixin les seves llistes de socis.

Una de les coses que més el fa conèixer per la nostra terra, en són, sens dubte, les edicions que ve publicant i en especial les guies excursionistes, algunes d'elles exhaurides ja dues edicions d'una mateixa.

Per aquesta curta ressenya, doncs, hom es pot fer càrrec de la importància d'aquest fogar de cultura, Centre de Lectura, orgull de Reus i de la pàtria.

J. O. I T.

AFORISMES I PROVERBIS

De menjar poc, de parlar poc i de llevar-se de matí, jamai ningú se n'ha hagut de penedir.

Tres coses són qui fan morir: servir i no gaudir, esperar i no venir, estar al llit i no dormir.

Tant com hom més desitja la mort, aitant li dura la vida.

Capella del Sant Crist de La Grua, situada en el grup de cases anomenades El Badacón, Montmeló (Vallès). Restaurada en 1933.

Sant Vicenç Ferrer a l'hostal de La Grua (Montmeló)

SANT Vicenç Ferrer, el gran apòstol de la fe i que, segons ens diu la història, anava arreu de Catalunya per tal d'evangelitzar la gent, no calia que visités poble per poble, car la seva presència era precedida per l'anomenada de la seva vida miraclera i les persones acudien al vilatge o a la ciutat on ell es trobava i era esperat amb delit. Això explica que l'auditori, quan ell donava sermons, assolís xifres importantíssimes.

Vicenç Ferrer feia camí a les tardes, i quan el sol anava a la posta avançava cavalcant una mula dòcil i pacífica i portant en la mà dreta una creu, al seu redós caminaven els germans del mateix orde (1) i llurs deixebles. Feien seguici els membres que formaven la companyia dels flagel·lants (2).

(1) Orde de Predicadors, de Sant Domènec de Guzman.
(2) De la història de Sant Vicenç Ferrer.

L'hostal de La Grua, o sia al Raval de La Grua, el qual es troba al peu mateix de la via romana (3) conta la tradició que l'any 1409 hi passava per aquell camí Vicenç Ferrer i llurs acompanyants que quasi sempre el seguien. Ací es donà el cas que li demanaren de beure vi i Vicenç se n'anà a l'hostal i pregà que li'n donessin; mes els

GOIGS EN LLAHOR

DEL SANT CHRIST DE LA GRUA

QUE 'S VENERA EN MONTMELÓ

Puig que sou nostre Patró
y tant nos afavoriu;
Als vallesans que us adoran
sant Christ de la Grua ohiu.

Quan de la regió vehina
lo gloriós Vicens Ferrer
á sembrar llevor divina
vingué al catalá terrer,
portava per companyó
aqueix sant Christ compassiu.
Als vallesans que us adoran
sant Christ de la Grua ohiu.

Sermoneja en tot paratje
l' Apòstol valenciá
mostrant la sagrada Imatge
al Rosselló y l' Ampurdá;
ab ella devalla al Plá
del Vallès ab gran gentiu.
Als vallesans que us adoran
sant Christ de la Grua ohiu.

La multitut fervorosa
tres dies ha que 'l segueix;
si ohintlo l' esperit gosa,
algun cos ja defalleix.
Vicens qus se 'n compadeix
al diví Company ho diu.
Als vallesans que us adoran
sant Christ de la Grua ohiu.

Dret á Montmeló fent rua
demana vi al hostaler,
mes l' hostaler de la Grua
tal servey no l' hi vol fer;
d' eix sant Christ ne fou voler
per mostrar son poderiu.
Als vallesans que us adoran
sant Christ de la Grua ohiu.

L' Apòstol que ab Deu confia
al pou de fora 'l portal
ab lo Crucifix fa via
resplandint llum celestial.
Prega ab fervor sens igual
y 'l Cel mes bell li somriu.
Als vallesans que us adoran
sant Christ de la Grua ohiu.

Ab la Imatge venerada
les aygues ha benehit,
la benedicció sagrada
les tornava vi esquisit.
—¡Miracle! — clama ab delit
lo poble y la fe reviu.
Als vallesans que us adoran
sant Christ de la Grua ohiu.

Quan veu aytal maravella
diu lo sant Predicador:
—Del Sényor la Imatge bella
dexaré aquí per record;
puig hi mostra son amor
li plaurá exa vall joliu.—
Als vallesans que us adoran
sant Christ de la Grua ohiu.

Dintre una humil capelleta
s' ovira desde llavors
la Imatge n' era perfeta
mes la dexan ja 'ls colors.
Cinchcents anys que reb olors
de les flors d'eix pagesiu.
Als vallesans que us adoran
sant Christ de la Grua ohiu.

A tota hora es invocada
pels catalans del Va..
los pobles d' exa encontrada
bè conexen ses mercès,
y 'l de Montmeló encar més
per viure á frech de son niu.
Als vallesans que us adoran
sant Christ de la Grua ohiu.

En temps d' axut y malures
hi venen en processó
tornant goigs les amargures
quan li han feta oració.
Consol en tota aflicció
dau Vos, sant Christ compassiu.
Als vallesans que us adoran
sant Christ de la Grua ohiu.

Ab los cors d' amor encesos
perçò avuy us demanèm
que á vostres braços estesos
com á bons fillets visquèm,
y quan lo trist mon dexèm
en la gloria 'ns aculliu.
Als vallesans que us adoran
sant Christ de la Grua ohiu.

Puig que sou nostre Pairò
y tant nos afavoriu;
Als vallesans que us adoran
sant Christ de la Grua ohiu.

℣. Adoramus te, Christe, et benedicimus tibi. *℟. Quia per crucem tuam redemisti mundum.*

OREMUS.

Deus, qui pro nobis Filium tuum Crucis patibulum subire voluisti, ut inimici à nobis expelleres potestatem: concede nobis famulis tuis, ut resurrectionis gratiam consequamur. Per eumdem Christum Dominum nostrum. Amen.

Lo Exm. é Ilm. Sr. Bisbe de Barcelona Dr. D. Jaume Catalá y Albosa, ha concedit 40 dias de indulgencia als fidels de la diócesis cada vegada que llegescan ó canten aquestos Goigs ab la deguda devoció.

Barcelona. Estampa de la Llibrería Religiosa, carrer Alt de Sant Pere, núm. 4. 1899

hostalers no el volgueren servir de cap de les maneres i desprès d'insistir i veient que no el volien atendre es dirigí al pou el qual és al davant mateix de l'hostal i féu pujar l'aigua convertint-la en vi. Així pogué apagar la set a aquella gent, que és el que vertaderament desitjaven.

Havent vist els hostalers el miracle fet per Vicenç

(3) Via romana que de Roma anava a Càdiç.

es volgueren aprofitar de l'ocasió, però l'apòstol, per obra de Déu, féu baixar el vi convertit, al fons del pou tornant aquest líquid altra volta en aigua.

Com a record del seu pas, Vicenç hi deixà el Sant Crist que portava i pel qual més tard es féu construir una capella que encara es conserva avui, dintre la qual hi ha un Sant Crist. Aquesta capella es troba al peu del camí i del pou llegendari.

Tot el que hem dit podem assegurar-ho. Demés es conta que en una de les moltes pelegrinacions que féu a mitjans de juny del 1409, féu la seva entrada triomfal a Barcelona.

Digué la missa en el casament de Martí l'Humà amb Marguerida de Prades, als quals va donar la benedicció el Sant Pare Benet XIII.

En maig de l'any següent partí vers la ciutat de València, on romangué molt de temps.

Aquest breu historial prou justifica que abans d'entrar Vicenç a Barcelona podia haver fet aquest miracle, car en 1405 i 1406 es trobava Vicenç a Gènova i a la Itàlia septentrional, i, per tant, per anar a Barcelona és molt lògic que hagués passat per l'esmentada via.

Inserim els Goigs pertanyents a dita capella.

FRANCESC GOSALBES I CASTAÑÉ.

(*De "Amics del Folklore de Catalunya"*)

UNA LOCUCIO POPULAR

—

«*Criar-se com els arbres de la Rambla*»

A Barcelona té aplicació a la família en la qual els pares obliden completament l'educació moral i urbana dels seus fills, deixant-los en el més complet abandó i lliurant-los a llur arbitri.

A Girona diuen: "Criar-se com els arbres de la Devesa".

*Monument a Manuel Milà i Fontanals**

VILAFRANCA DEL PENEDÈS va erigir en 1912 aquest monument al seu il·lustre fill, projectat per Enric Moncerdà; el bust fou executat per l'escultor senyor Fuxà i les estàtues per l'Arnau, que representen la poesia popular catalana i l'èpica castellana coronant el seu insigne historiador.

* Vegi's CURIOSITATS DE CATALUNYA, núm. 18.

CONTES VELLS... FORJATS DE NOU

—

Raig de sol

Al taller, aquell dia, tot eren cares afligides embolcallades per una mateixa ombra de tristor. Aprenentes, mig oficiales i oficiales, al voltant de les respectives tauletes, amb els ulls rogencs, envermellits encara per les llàgrimes vessades, prou feines tenien en fer la tasca prèviament imposada per llur mestressa.

El cosir, aquesta feina deliciosa que invita a cantussejar, que quan s'és jove i es té el cor content fuig dels dits lliscant lleugera talment blanca gavina, allà, en el grandiós taller de modistes, es feia pesat i anguniós. De tant en tant alguna que altra fadrina aturava l'agulla per tal d'eixugar-se els ulls plorosos o bé per portar-se el mocador a la boca ofegant un sanglot. Les cançons i els "couplets" de moda eren oblidats. Els substituïen, però, un seguit de comentaris relacionats tots ells al fet que motivava tanta tristesa.

—A quina hora varen dir que la combregarien? —preguntà una fadrina a una de les aprenentes.

—Avui, aquest matí, a les deu... —respongué la noieta.

—Quan la combreguen, mal senyal! —objectà una oficiala amb veu entelada pel sentiment que experimentava.

—Pobreta amiga nostra! —es planyé una altra, sospirant lleument.

I així, d'aquesta faisó, les unes darrera les altres, anaven succeint-se tota mena d'exclamacions, les quals demostraven ben bé com era apreciada per les seves companyes aquella que jeia al llit víctima d'una lenta, però cruel, malaltia.

De cop i volta el timbre de la porta d'entrada al taller sonà. La més menuda de les aprenentes anà a obrir.

Donya Dolors —la mestressa— acompanyada de la Cristineta, la Ramona i la Rosalia —les tres veritables amigues de la malalta i a la vegada les tres fadrines més antigues— eren les recent arribades.

Assabentades, ja des de la vetlla anterior, que a la Merceneta la visitaria, aquell matí, Déu Nostre Senyor, decidiren, en representació del personal empleat, ésser presents a l'acte. Ara en tornaven amb el cor llatzerat, vivament emocionades, veient, com si encara l'estessin vivint, l'instant aquell en què llur companyona, recolzada damunt flonjos coixins, els llargs cabells estesos, les mans creuades damunt el pit, el rostre pàl·lid, d'una blancor immaculada, rebia, amb tot fervor, el Rei de Cels i Terra.

Tan aviat com la mestressa, acompanyada de les fadrines, entrà en el taller, tots els esguards anaren a posarse damunt d'ella, com demanant-li els hi comuniqués l'estat en què es trobava llur companya de treball.

Donya Dolors sabé interpretar el significat de les mirades. Bona i compassiva com era, volgué complaure a les seves treballadores:

—El petit piset era atapeït de gent: parents, veïns, amics, coneguts, fins el metge hi havia. Quan ha entrat nostre Senyor a l'escala, tothom, amb una candela encesa a la mà, s'ha agenollat. A l'entrar al pis Aquell que tot ho pot, els llavis es removien pregant a Déu volgués salvar a la jove malalta. La Merceneta ha rebut el Pa dels Angels amb tota devoció. Hauríeu dit que era una santa. Finalment, una bona estona després d'haver-se'n anat el Combregar, tothom, de mica en mica, ha anat desfilant. El metge, un senyor de barbes grises, i nosaltres, hem estat els darrers en acomiadar-nos de la malalta i la seva mare. Tot baixant l'escala hem preguntat al doctor:

—Què li sembla, hi ha esperances encara?

—No hi ha remei per ella. Aquest carrer és tan estret i trist, aquest pis tan baix, tan fosc i humit! Per altra part, costaria tants diners traslladar-la al cim d'una muntanya, com més alta millor! Allí, ben aprop del cel, potser encara la salvaríem... Només un raig de sol continu li podria portar una nova vida.

Tot el taller plorava. Fins la pròpia donya Dolors tenia els ulls amarats de llàgrimes.

De sobte, la més petita de les aprenentes, la mateixa que instants abans havia anat a obrir, llençà la gran idea.

—Potser que, cada setmana, entre nosaltres, recullíssim diners per tal de poder-la portar a muntanya?

Totes assentiren. Ni una no refusà la proposició.

La mestressa fou qui posà la primera pedra a la gran idea.

—Us donaré —digué— cinc pessetes setmanals. La Cristineta podria ésser la designada per a la capta, no us sembla? Ella es cuidaria de tot: de cobrar, fer arribar els diners a son destí...

I així quedà convingut.

... ...

Tot fou en va. L'endemà, a mig matí, vora les deu, el telèfon anuncià el traspàs, després la llarga agonia, de la Merceneta. El doctor tingué raó. Només un raig de sol podia portar-li una nova vida. Aquell que el dia anterior l'havia visitat, la salvà per sempre.

JOSEP M.ª SALAS I JULIÀ.

UNA LOCUCIO POPULAR

«*L'han tancat a la Ferrada*»

De temps antic, els bisbes gironins tingueren en el palau un departament o presó eclesiàstica per als capellans processats per la seva autoritat, coneguda vulgarment per *La Ferrada*, sens dubte per tenir portes o reixes de ferro. La primera notícia d'aquesta clausura que trobem consignada remunta a últims del segle XV, i consta que fou tancat allí, per mandat del senyor bisbe, un Abat de Sant Pere de Galligans, a qui se seguia causa criminal per haver, en 13 d'abril del 1474, un cosí germà del dit Abat, anomenat Fra Oller, ferit malament a Francesc March Llopart, Prior de Cruïlles i cambrer del Monestir de Sant Pere. Es diu, en el document que tenim a la vista, que el repetit Abat *fuit carceratus in carcere ferreo, seu ferrato.*

ENRIC CLAUDI GIRBAL.

Baldomer Galofre, pintor i dibuixant, que conegué els grans elogis de la crítica.

CATALANS NOTABLES

Baldomer Galofre i Jiménez

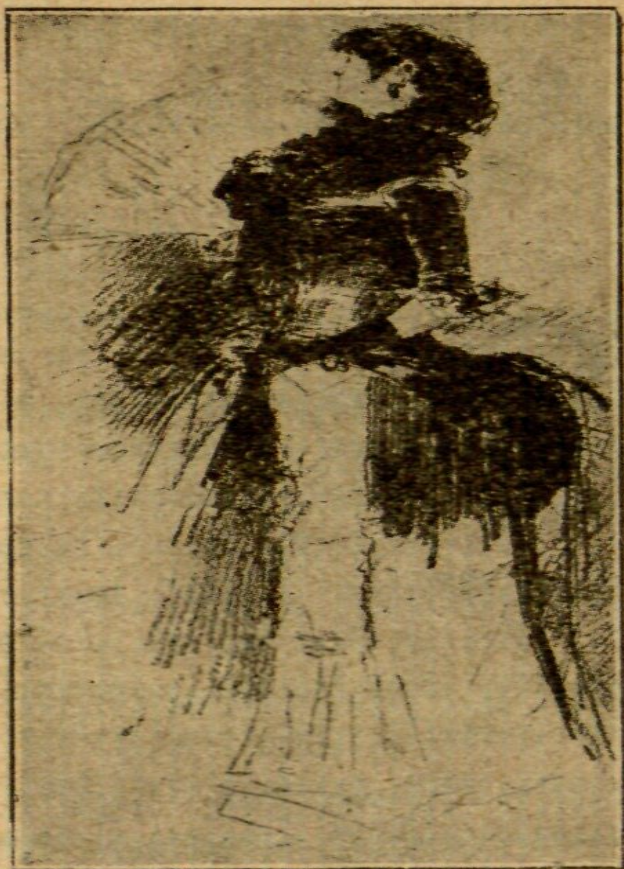
AQUEST renomenat pintor, va néixer a Reus, el dia 24 de maig del 1849. Estudià a l'Escola de Belles Arts de Barcelona, tenint per mestre a Martí i Alsina. Va presentar-se per primera vegada, en públic, a l'Exposició de Barcelona de l'any 1866, amb el quadre *Els traginers,* de costums catalanes.

En 1868, va concórrer a l'Exposició Aragonesa, amb set *paisatges* a l'oli i diferents *estudis* del natural al llapis. Per un quadre a l'oli que figurà a l'Exposició de Salamanca, se li concedí el títol d'individu honorari d'aquella Escola de Belles Arts, i per unes aquarelles se'l premià en la mateixa Exposició amb medalla d'argent.

Presentà a l'Exposició de Barcelona, que es celebrà en 1870, vàries teles, les quals cridaren fortament l'atenció, i eren les següents: *Recuerdo de Vallvidrera;*

Vista de Montjuich; una *Fantasía*, i dues *Marines*.

En 1874, Galofre va ésser pensionat per anar a l'Acadèmia Espanyola de Belles Arts, de Roma, i des d'aquella capital envià diferents quadres, entre els quals hi havia els titolats: *Zagales de Italia*; *Una carreta de Búfalos*; *La puesta del sol*; *Marina*; *Una calle de Roma*; *Un grupo de hombres armados conduciendo a un herido,* etc.

«Estudi» de Baldomer Galofre, el celebrat pintor reusenc.

Després va tornar a la ciutat de Barcelona, i des d'ella trameté a l'Exposició de Belles Arts, que va celebrar-se a Madrid l'any 1890, el quadre *La Feria,* que fou adquirit per la reina regent d'Espanya.

Les seves obres es distingeixen per la coloració viva i animada, i tenen la individualitat del seu autor, influït per l'escola fortunyana.

Altres obres seves són: *Picadores* (1891); *Costas de Levante* (1900); i *El caballo más valiente,* quadre que deixà sense acabar; doncs, morí a Barcelona, el dia 26 de juliol del 1902, i que va ésser adquirit a la seva vídua, per 20.000 pessetes.

A l'octubre del 1913, es celebrà al Palau de Belles Arts, de Barcelona, una exhibició de les obres deixades per Galofre, entre les quals hi figuraren apunts per una obra que tenia en preparació.

Finalment, hem d'esmentar que el seu art, captivava per la suavitat del color i seguretat en l'expressió.—MIQUEL CODINA I FARRÉ.

—

Monestir de Sant Cugat del Vallès

Com el seu nom ja indica, aquest notable monestir es troba emplaçat a Sant Cugat; només de veure'l, per la seva arrogant estructura, ens recorda les gestes glorioses dels nostres avantpassats.

Us faré un xic d'història, que ens posarà de relleu la importància d'aital monestir.

En el lloc on es troba situat, sembla que en els temps de la dominació romana hi havia hagut una fortalesa o un castell, que tan aviat servia per la defensa de la regió com per presó; es diu que en aquest lloc varen sofrir martiri Sant Cugat, i dos dies més tard, dues de les seves deixebles, les quals són avui dia patrones de la ciutat de Mataró: Santes Juliana i Semproniana.

Naturalment, amb els anys desaparegueren tots aquells llocs de tortura i, entre ells, el que ens ocupa.

Quan els deixebles de Mahoma passejaven triomfants la mitja lluna per la Península Ibèrica, ja s'havia alçat en aquell lloc esmentat, el monestir, i quan els moros, al front dels quals anava Almanzor, hagué exterminat molts dels que formaven l'estol de catalans que defensaven son territori, es presentaren a les portes del monestir, i aquells monjos oposaren una desenfrenada resistència, però no serví de res el sacrifici, ja que foren vençuts pel nombre considerable dels invasors i mataren, un cop a dintre el monestir, a molts dels monjos que no pogueren fugir.

Els que es salvaren s'ajuntaren amb les forces del comte Borrell I, que es preparaven per a defensar la capital, però aquesta també caigué després de sis dies de setge.

Passà algun temps, i ajudats els catalans per Carlemany, es revifaren, i a les ordres del seu fill, Ludovic Pio, s'apoderaren novament de Barcelona.

D'aquesta victòria en vingueren d'altres i, per consegüent, la reconquesta del monestir, que no en quedaven més que cendres; això fou per allà l'any 986.

Es procurà reconstruir-lo, i al cap de temps, en mancar els recursos, l'abat Ot anà a veure el rei de França, aconseguint que es renovessin al Monestir els privilegis que se li havien atorgat anteriorment, i anant a trobar el Papa Silvestre II li foren concedits.

Cap els anys 1010 a 1050 s'edificà el claustre, per quines obres el comte Ramon Berenguer tingué que vendre alguns béns.

I en veure la influència que anava agafant aital Monestir, s'hi constituïren unes Corts.

La primera vegada que es veieren reunits en aquell lloc, fou en temps del rei En Joan.

Anys després es tornaren a dictar lleis, essent abat en Bernard Tarens.

I en temps de Bernard d'Estruc (1416 a 1419) es reuniren les últimes Corts, presidides per Alfons IV, i es prengué l'acord d'oferir al Principat l'armament d'una poderosa esquadra, destinada a les guerres de Sicília i Sardenya.

Reconeguts els mèrits d'aquest monestir, l'any 1585, el rei en Felip II visità aquella meravella.

I tota aquesta història tan brillant s'acabà el dia 26 de juliol del 1835, ja que uns grups que pujaven de Rubí li donaren fi, en incendiar-lo.

Aquest monestir és molt digne de visitar-se. Dóna un aspecte que sembla una fortalesa, si no fos pel gros rossetó a la façana; el claustre és un model d'arquitectura; pertany al sistema bizantí, formant cada corredor 18 parells de columnes dignes d'admiració per la varietat del treball d'adornament.

L'enorme rossetó (potser un dels més grossos), és d'un ric estil gòtic que ens vol recordar el de la Catedral de Tarragona; l'església consta de 3 naus, la del mig molt més alta, i són també d'estil bizantí.

El mèrit d'aquest monestir radica, sens dubte, a l'altar major, una bella obra gòtica, rival de la catedral de Barcelona, molt semblants ambdues.

S'hi troba el sepulcre de l'abat Ot, i la pedra que constitueix la taula de l'altar major és d'una sola peça; té

una llargada de 3'50 metres i una amplada de 2 metres, i el gruix és de 0'35 metres.

Els altars dels voltants són d'estil barroc.

En conjunt, és una obra arquitectònica digna de visitar-se.

J. NADAL I RIBAS.

Girona. - La Devesa.

UNA LOCUCIO POPULAR

—

«Pels llibres de Job, fora devesa»

Aquest modisme d'ús particular entre el clergat de Girona, enclou un precepte higiènic. Equival a aconsellar que en arribant a la recitació dels llibres del patriarca al·ludit, que comença en la primera Dominica de setembre, és poc convenient el passeig per la nostra albereda, en raó de la humitat que hi regna.

AQUEST NÚMERO HA PASSAT PER LA CENSURA

18800 — IMP. ALTÉS. - BARCELONA.